

INFRAȚIUNI PRIN CARE SE ÎNCĂLCĂ REGIMUL IMPUS

ECOSISTEMELOR TERESTRE (art.231 și 232 CP RM):

ANALIZĂ DE DREPT PENAL

Vitalie STATI

Catedra Drept Penal și Criminologie

In this article, it is concluded that the place of perpetration of the crime – the forest resources or the natural areas protected by the state – has an obligatory condition in case of the offence of illegal cutting of forest vegetation. Consequently, not every illegal cutting of trees and shrubs can be covered by art.231 PC RM. Also, art.231 PC RM shall not be applied in case of illegal cutting of trees and shrubs, committed on a territory other than the forest resources or natural areas protected by state, even if this act has been committed by persons responsible for the protection and security of the forest vegetation or committed in proportions exceeding 500 conventional units. More trees and shrubs arranged largely between can not constitute a forest space, respectively can not represent the subject of the offences stipulated at art.232 PC RM. Subject of the offences, referred to at art.231 and 232 PC RM, may be the owner of the trees and shrubs, also of the forest spaces, as confirmed by the provisions at par.(4) art.11, par.(3) art.13 and art.70 of the Forestry Code.

1. Tăierea ilegală a vegetației forestiere

La art.231 CP RM se prevede răspunderea pentru tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, săvârșită: a) de persoane responsabile de protecția și paza vegetației forestiere; b) în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale.

Amploarea fenomenului infrațional silvic din ultimele două decenii a depășit sfera de interes a specialiștilor dintr-un anumit domeniu de activitate (silvicultură, justiție), devenind o preocupare constantă a întregii societăți. Atenția asupra acestui fenomen a fost atrasă de inundațiile și alunecările de teren, cu efecte de multe ori devastatoare asupra comunităților locale și infrastructurii, calamități care au fost puse în legătură de cauzalitate cu tăierile masive de arbori și arbuști din zonele afectate*.

Drept urmare, în conformitate cu Legea privind protecția mediului înconjurător, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 16.06.1993 [2], este interzisă și se sancționează, conform legii, vătămarea sau tăierea fără autorizația autorității centrale pentru resursele naturale și mediu a arborilor și a altor tipuri de vegetație din păduri. Deținătorii de terenuri din fondul forestier (silvic) urmează să asigure: a) paza și regenerarea pădurilor, în primul rând a biocenozelor silvice autohtone prin redresarea lor ecologică, în baza proiectelor amenajamentelor silvice; b) valorificarea masei lemnoase numai în limita tăierilor de îngrijire, de igienă, de regenerare și reconstrucție conform amenajamentelor silvice, prin tehnologii ecologic argumentate de recoltare și transportare, care să asigure protecția solurilor, a florei și faunei sălbatice, stabilitatea pantelor și a ecosistemelor silvice; c) extinderea suprafețelor de păduri cu un regim special de protecție etc.

Luând în calcul consecințele grave pe care le au asupra mediului infraționile silvice, măsurile ce trebuie luate în vederea prevenirii și combaterii acestora trebuie să fie intransigente. Acest scop nu poate fi atins decât prin aplicarea unui complex de măsuri, atât de ordin legislativ, administrativ, economic, cât și social. Doar în cazurile de gravitate mai mare se impune intervenția legii penale, pe calea aplicării răspunderii, printre altele, în baza art.231 CP RM.

Obiectul juridic special al infraționii prevăzute la art.231 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea fondului silvic și a fondului ariilor naturale protejate de stat.

Obiectul material al infraționii examinate îl constituie arborii sau arbuștii din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat.

Arbore este orice plantă cu trunchi înalt și puternic, lemnos și cu mai multe ramuri cu frunze care formează o coroană. La rândul său, arbustul este planta lemnoasă mai mică decât arborele, care se ramifică de la rădăcină în formă de tufă și nu formează o coroană distinctă.

* Printre altele, aceasta o confirmă Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea proiectului de hotărâre a Parlamentului Republicii Moldova privind declararea stării excepționale pe întreg teritoriul Republicii Moldova în legătură cu nimicirea în masă a pădurilor și faunei cinegetice, nr.943 din 27.12.1994 [1].

Pentru calificarea faptei în baza art.231 CP RM nu este relevantă vârsta sau faza de vegetație la care se află arborii sau arbuștii. Chiar și puietii sau butașii de arbori sau arbuști pot să constituie obiectul material al infracțiunii în cauză.

Latura obiectivă a infracțiunii de tăiere ilegală a vegetației forestiere are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de tăiere ilegală a arborilor și arbuștilor; 2) urmările prejudiciabile sub formă de daune cauzate fondului silvic sau fondului ariilor naturale protejate de stat; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; 4) locul de săvârșire a infracțiunii: fondul silvic sau fondul ariilor naturale protejate de stat.

În ipoteza prevăzută la lit.b) art.231 CP RM, este obligatoriu ca mărimea daunelor, cauzate fondului silvic sau fondului ariilor naturale protejate de stat, să se exprime în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale.

Referitor la conținutul acțiunii prejudiciabile, este de remarcat că tăierea arborilor și arbuștilor reprezintă nu neapărat separarea trunchiului de rădăcină, până la gradul de încetare a creșterii arborilor și arbuștilor. Tăierea poate deplină sau parțială. O asemenea circumstanță poate fi luată în considerație numai la individualizarea pedepsei. În orice caz, tăierea arborilor și arbuștilor trebuie deosebită de distrugerea sau deteriorarea arborilor și arbuștilor în urma folosirii focului sau a unor surse de pericol sporit, faptă care este pasibilă de răspundere conform art.232 CP RM.

Nu oricare tăiere a arborilor și arbuștilor atrage răspunderea conform art.231 CP RM. Este necesar ca o asemenea tăiere să aibă un caracter ilegal. Ilegalitatea tăierii arborilor și arbuștilor rezultă din încălcarea prevederilor unor acte normative care stabilesc regimul efectuării tăierilor în fondul silvic sau în fondul ariilor naturale protejate de stat.

În această privință, în Legea regnului vegetal, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.11.2007 [3], se statuează că persoanele juridice sunt obligate: a) să asigure protecția obiectelor regnului vegetal amplasate pe terenurile și obiectivele acvatice gestionate de ele; b) să coordoneze, în funcție de tipul de proprietate, cu autoritățile publice centrale sau locale toate lucrările preconizate în terenurile și la obiectivele acvatice pe care sunt amplasate obiecte ale regnului vegetal; c) să nu efectueze tăieri neautorizate ale arborilor și arbuștilor. În cazul desfășurării activităților economice, persoanele fizice și juridice sunt obligate să întreprindă măsuri de prevenire a afectării obiectelor regnului vegetal, de pază și protecție a habitatelor acestora.

Conservarea și protecția obiectelor regnului vegetal se asigură prin: a) stabilirea regulilor și normelor de conservare și de protecție; b) reglementarea folosinței lor; c) prevenirea, sistarea și interzicerea folosinței neautorizate sau cu încălcarea regulilor de folosință; d) includerea speciilor de plante rare, vulnerabile și periclitate în Cartea Roșie a Republicii Moldova, precum și în Lista speciilor de plante cu regim special de protecție. Construcția și darea în exploatare a întreprinderilor și instalațiilor, care pot afecta starea habitatelor regnului vegetal, vor fi permise numai în cazuri excepționale, pentru necesități de stat sau publice, în baza unei hotărâri de Guvern, cu respectarea cerințelor stabilite de autoritatea centrală abilitată cu gestiunea resurselor naturale și cu protecția mediului, precum și în baza acordului populației din zona respectivă.

Recoltarea masei lemnoase în procesul de tăiere a vegetației forestiere se efectuează în baza autorizației eliberate de organele specificate mai jos la lit.a)-h) pentru următoarele tipuri de tăieri: a) pentru tăierile de regenerare, de reconstrucție ecologică, de conservare, de îngrijire, de conducere și de igienă în fondul forestier de stat – de către Inspectoratul Ecologic de Stat; b) pentru alte tăieri decât cele prevăzute la lit.a): tăieri de igienă rase; lucrări de igienizare (curățarea de rupturi și doborâturi); tăieri de reconstrucție a arboretelor tinere de valoare scăzută; tăieri de îngrijire a arboretelor surse de semințe; tăieri de întreținere și reconstrucție a plantajelor; tăieri sub liniile de comunicație și rețelele electrice – de către organul teritorial al Inspectoratului Ecologic de Stat; c) pentru tăierile efectuate pe terenurile din fondul silvic (forestier) care nu sunt gestionate de organele silvice de stat – de către Inspectoratul Ecologic de Stat; d) pentru tăierile de arbori vătămăți în urma calamităților naturale, avariilor sau în cazul lichidării focarelor active de boli și vătămători în fondul forestier – de către agențiile sau inspecțiile ecologice, în baza recomandărilor comisiei constituite din reprezentanții agențiilor sau inspecțiilor ecologice, deținătorilor de terenuri respective, autorității silvice centrale și ai altor autorități responsabile, după caz; e) pentru tăierile de arbori vătămăți în urma calamităților naturale și în cazul lichidării focarelor active de boli și vătămători în pădurile incluse în fondul ariilor naturale protejate de stat – de către Inspectoratul Ecologic de Stat, în baza recomandărilor comisiei constituite din reprezentanții Inspectoratului Ecologic de Stat, agențiilor sau inspecțiilor ecologice, Academiei de Științe a Moldovei, autorității silvice centrale sau ai unităților silvice teritoriale.

Tăierea arborilor, în cazul lichidării avariilor, reparației urgente a rețelelor ingineresti, precum și în alte cazuri ce ar putea avea efecte negative asupra sănătății oamenilor și asupra mediului, se realizează imediat, fără coordonare cu agențiile sau inspecțiile ecologice, dar, după finalizarea lichidării situațiilor de avarie, agenții economici sunt obligați să înștiințeze agențiile sau inspecțiile ecologice despre lucrările efectuate. În cazul căderii arborilor pe edificii, pe linii de transport al energiei electrice, de semnalizare, de comunicație, pe calea ferată, precum și în alte cazuri când este pusă în pericol securitatea circulației trenurilor sau este condiționată reținerea acestora, măsurile ce se impun pentru lichidare se iau imediat, fără coordonare cu agențiile sau inspecțiile ecologice, dar, după finalizarea lichidării situațiilor de avarie, agenții economici sunt obligați să înștiințeze agențiile sau inspecțiile ecologice despre lucrările efectuate, pentru controlul oportunității acestora.

De asemenea, conform Codului silvic, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 21.06.1996 [4], gestionarii de terenuri din fondul silvic (forestier) sunt obligați să execute lucrările prin metode care ar asigura păstrarea funcțiilor de protecție a pădurilor, precum și condițiile optime pentru regenerarea arboreturilor. Beneficiarii silvici sunt obligați: a) să folosească rațional parchetele, care le-au fost puse la dispoziție pentru recoltarea masei lemnoase; b) să execute lucrările prin metode care nu afectează starea și regenerarea pădurilor, precum și starea bazinelor acvatice și a altor obiecte naturale. Alți cetățeni sunt obligați să nu comită tăierea arborilor și arbuștilor.

Folosirea pădurii se efectuează în limitele normativelor științific argumentate, determinate în baza amenajamentului silvic, inventarierii și cercetării fondului forestier. Volumul anual de recoltare a masei lemnoase la produsele principale se stabilește pe fiecare unitate de producție, în limita posibilității prevăzute de amenajamentele silvice. Se admit tăieri rase pe parchete cu o suprafață de cel mult 2,0 ha cu respectarea termenului de alăturare. Volumul anual de recoltare a masei lemnoase prin tăieri secundare (de îngrijire, de igienă, de reconstrucție) se stabilește pe baza arboreturilor care necesită îmbunătățirea compoziției, stării sanitare și a condițiilor de creștere.

Efectuarea folosințelor silvice se permite în baza autorizației de exploatare sau a biletului silvic. Autorizația de exploatare și biletul silvic se acordă de către întreprinderile, instituțiile și organizațiile care au în gestiune terenuri din fondul forestier. Se pot efectua numai tipurile de folosințe silvice prevăzute în autorizația de exploatare sau în biletul silvic. Recoltarea masei lemnoase prin tăieri de regenerare (tăierea arboreturilor exploatabile) se efectuează în toate pădurile (cu excepția pădurilor rezervațiilor, pădurilor parcurilor naționale, pădurilor monumente ale naturii, pădurilor de importanță științifică sau istorico-culturală, plantațiilor silvice cu pomi fructiferi, pădurilor urbane, pădurilor din prima și a doua zonă de protecție sanitară a surselor de alimentare cu apă și a stațiunilor balneare, pădurilor antierozionale). Recoltarea masei lemnoase prin tăieri secundare și alte tăieri în legătură cu construcția drumurilor, clădirilor, trasarea parcurilor conductelor, liniilor de transport de energie electrică etc. se permite în toate pădurile.

Conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului cu privire la autorizarea tăierilor în fondul forestier și vegetația forestieră din afara fondului forestier, nr.27 din 19.01.2004 [5], volumul anual de recoltare a masei lemnoase prin tăieri de produse principale* se stabilește pe fiecare unitate de producție, în limita posibilității prevăzute de amenajamentele silvice. Tăierile de produse principale și de reconstrucție ecologică în fondul forestier sunt autorizate de către Inspectoratul Ecologic de Stat.

Tăierile de produse principale și de reconstrucție ecologică se efectuează în corespundere cu Regulamentul efectuării tăierilor silvice în păduri, aprobat de autoritatea silvică centrală. Se autorizează următoarele tipuri de tăieri de produse principale și reconstrucție ecologică: a) tăieri de regenerare: rase cu regenerare naturală, artificială sau mixtă; succesive; progresive; combinate; b) tăieri de conservare: cu o singură repriză (rase); selective (în mai multe reprize), uniforme și neuniforme; c) tăieri de reconstrucție ecologică: cu o singură repriză (rase); selective (în mai multe reprize), uniforme și neuniforme; d) tăieri după stare: de igienă rase.

* Potrivit art.3 din Codul silvic, tăierea de produse principale reprezintă intervenția radicală asupra pădurii ajunse la vârsta exploatabilității în scopul recoltării lemnului și asigurării regenerării acesteia.

În corespundere cu art.33 din Codul silvic, produse ale pădurii sunt considerate produsele lemnoase și nelemnoase, serviciile legate de folosirea pădurilor, precum și rezultatele activității de realizare a funcțiilor de protecție a pădurilor. Produse lemnoase sunt: a) produsele principale, rezultate din tăieri de regenerare și de conservare a pădurilor; b) produsele secundare, rezultate din tăieri de îngrijire a arboreturilor și tăieri de reconstrucție; c) produsele rezultate din tăieri de igienă, necesitatea efectuării cărora este cauzată de uscarea totală sau parțială a arborilor; d) produsele rezultate din alte tăieri etc.

Tăierile de îngrijire și conducere în fondul silvic (forestier) se efectuează în conformitate cu îndrumările tehnice privind îngrijirea și conducerea arboretelor din fondul forestier al Republicii Moldova, elaborate și aprobate de autoritatea silvică centrală. Tăierile pe terenurile din fondul silvic (forestier), care nu sunt gestionate de organele silvice de stat, se efectuează în limita posibilităților de recoltare prevăzute de amenajamentele silvice, iar în lipsa acestora – în baza delimitării și inventarierii suprafețelor de către specialiștii silvicultori ai deținătorilor funciari sau de către structurile teritoriale ale autorității silvice centrale.

În ipoteza nerespectării prevederilor normative menționate mai sus, tăierea arborilor și arbuștilor se va considera ilegală, astfel încât devine aplicabil art.231 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la art.231 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul survenirii daunelor cauzate fondului silvic sau fondului ariilor naturale protejate de stat. Conținutul acestor urmări prejudiciabile se stabilește în conformitate cu Anexele nr.1, 3 și 4 din Codul silvic.

În ipoteza prevăzută la lit.a) art.231 CP RM, când tăierea ilegală a vegetației forestiere se realizează de către o persoană responsabilă de protecția și paza vegetației forestiere, nu este obligatoriu ca mărimea daunelor, cauzate fondului silvic sau fondului ariilor naturale protejate de stat, să se exprime în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale. Dimpotrivă, în ipoteza specificată la lit.b) art.231 CP RM, atunci când o asemenea persoană nu este subiect al infracțiunii analizate, este obligatoriu ca mărimea daunelor, cauzate fondului silvic sau fondului ariilor naturale protejate de stat, să se exprime în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale.

În cazul când fapta nu implică producerea unor asemenea urmări prejudiciabile, răspunderea poate fi aplicată pentru: efectuarea unor exploatare forestiere contrar scopurilor sau cerințelor prevăzute în autorizația (dispoziția) de tăiere a arborilor ori în biletul silvic (art.121 din Codul contravențional); tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor până la gradul de încetare a creșterii lor (alin.(1) art.122 din Codul contravențional).

Locul săvârșirii infracțiunii analizate – fondul silvic sau fondul ariilor naturale protejate de stat – are un caracter obligatoriu. În consecință, nu oricare tăiere ilegală de arbori și arbuști poate intra sub incidența art.231 CP RM. Este necesar ca această faptă să fie săvârșită pe teritoriul fondului silvic sau al fondului ariilor naturale protejate de stat.

Conform Legii Republicii Moldova privind fondul ariilor naturale protejate de stat, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 25.02.1998 [6], fondul ariilor naturale protejate de stat include obiectele și complexele naturale cu valoare primordială incontestabilă pentru conservarea biodiversității și habitatelor naturale, pentru studierea proceselor naturale, restabilirea echilibrului ecologic și pentru educația ecologică a populației.

Fondul ariilor naturale protejate de stat constă din următoarele categorii de obiecte și complexe naturale: 1) delimitate în conformitate cu clasificarea Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii: a) rezervație științifică; b) parc național; c) monument al naturii; d) rezervație naturală; e) rezervație peisajeră (de peisaj geografic); f) rezervație de resurse; g) arie cu management multifuncțional; 2) care nu țin de clasificarea Uniunii Internaționale de Conservare a Naturii: a) grădină dendrologică; b) monument de arhitectură peisajeră; c) grădină zoologică; 3) stabilite prin alte reglementări internaționale: a) rezervație a biosferei; b) zonă umedă de importanță internațională.

Cât privește noțiunea „fondul silvic”, aceasta este echivalentă cu noțiunea „fondul forestier” utilizată în Codul silvic al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 21.06.1996 [7]: pădurile*, terenurile destinate împăduririi, terenurile afectate gospodăriei silvice, precum și terenurile neproductive, incluse în amenajamentele silvice sau în Cadastrul funciar ca păduri și/sau plantații forestiere, constituie fondul forestier; fondul forestier cuprinde toate pădurile, indiferent de tipul de proprietate** și forma de gospodărire. Astfel, terenurile din fondul forestier cuprind: a) terenuri pentru împădurire: terenuri destinate reîmpăduririi; terenuri destinate împăduririi; b) terenuri afectate gospodăriei silvice; c) terenuri neproductive: mlaștini,

* Potrivit art.3 din Codul silvic, pădurea constituie acel element al peisajului geografic, unitate funcțională a biosferei, compusă din comunitatea vegetației forestiere (în care domină arborii și arbuștii), păturii vii, animalelor și microorganismelor, care în dezvoltarea lor biologică sunt interdependente și acționează asupra habitatului lor. Sunt considerate păduri terenurile acoperite cu vegetație forestieră cu o suprafață de peste 0,25 ha.

** Conform art.6 din Codul silvic, pădurile în Republica Moldova, folosite în interes public, fac obiectul exclusiv al proprietății publice. Conform legislației, ele pot fi date în gestiune sau în folosință. Proprietatea privată asupra pădurilor se admite în cazul plantării acestora, în condițiile legii, pe terenurile aflate în proprietate privată. Dreptul de proprietate asupra terenurilor din fondul forestier se exercită în conformitate cu legislația.

stâncării, pante abrupte, alunecări de teren, solonețuri etc. Fondul silvic (forestier) nu include: a) perdelele forestiere de protecție amplasate pe terenurile cu destinație agricolă; b) perdelele forestiere de protecție și plantațiile de arbori și arbuști situate de-a lungul căilor de comunicație și pe terenurile fondului acvatic; c) grădinile botanice, dendrologice și zoologice*, spațiile verzi ale localităților urbane și rurale.

După cum rezultă din art.5 al Legii Republicii Moldova cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 23.09.1999 [8], nu face parte din spațiile verzi ale localităților urbane și rurale vegetația inclusă în fondul silvic (forestier), precum și în fondul ariilor naturale protejate de stat. În sensul acestei legi, prin „spațiul verde al localităților urbane și rurale” se înțelege sistemul armonizat arhitectural, format din elemente ale complexelor peisagistice intravilane și extravilane ale localităților urbane și rurale (peisaje naturale, sectoare ale cursurilor de apă și bazine acvatice, construcții rutiere, horticole, locative), important din punct de vedere estetic, biologic și ecologic, care include, de regulă, o comunitate de vegetație (lemnoasă arborescentă, arbustivă, floricolă și erbacee) și animale.

Astfel, nu se includ în fondul silvic (forestier), nici în fondul ariilor naturale protejate de stat: 1) parcul, adică spațiul verde, cu suprafața de peste 20 de hectare, care oferă, într-un cadru vegetal bogat și variat, posibilități de recreere cu exercitare de activități compensatorii din sfera odihnei active (sport, jocuri în aer liber) și pasive sau de activități cu caracter cultural (spectacole etc.); 2) pădurea-parc, adică spațiul verde, rezultat din amenajarea pentru odihnă și agrement a masivelor forestiere existente în raza de folosință a spațiului urban, care cuprinde adăposturi pentru vizitatori, terenuri de camping, terenuri de sport, amenajări nautice etc.; 3) grădina, adică spațiul verde, cu suprafața de circa 3-20 de hectare, care servește pentru odihna și recreerea zilnică a locuitorilor din zonele limitrofe, cuprinzând arii plantate cu arbori și arbuști decorativi, plante floricole și de gazon; 4) scuarul, adică spațiul verde, cu suprafață de până la 3 hectare, amplasat, de obicei, între străzi, cu funcții de odihnă și de facilitare a circulației pietonilor de la o stradă la alta; 5) spațiile verzi din cuprinsul arterelor de circulație, adică aliniamentele de arbori și fâșii de vegetație cu lățime diferită, în funcție de caracterul și importanța arterei, pentru ameliorarea ambianței urbane și aspectului estetic al căilor de circulație etc.

Prin urmare, nu se aplică art.231 CP RM în situația tăierii ilegale a arborilor și arbuștilor, săvârșite pe un alt teritoriu decât cel al fondului silvic sau al fondului ariilor naturale protejate de stat, chiar dacă această faptă a fost comisă de persoane responsabile de protecția și paza vegetației forestiere sau în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale. De exemplu, dacă se săvârșește tăierea ilegală a arborilor și arbuștilor care nu fac parte din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, până la gradul de încetare a creșterii lor, de către persoane responsabile de protecția și paza vegetației forestiere, răspunderea se aplică nu în conformitate cu art.231 CP RM, dar în baza alin.(3) art.122 din Codul contravențional.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la art.231 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivele infracțiunii pot fi următoarele: răzbunare; motive huliganice; năzuința de a acapara terenul în vederea amplasării unor edificii, construirii drumurilor, efectuării săpăturilor; interesul material presupunând obținerea unei remunerații materiale pentru executarea comenzii etc.

În unele cazuri, dacă tăierea arborilor și arbuștilor se face în scop de cupiditate, în vederea luării ilegale și gratuite a masei lemnoase rezultate, cele săvârșite nu pot fi calificate în baza art.231 CP RM. În această ipoteză, răspunderea urmează a fi aplicată conform art.27 și art.186-188, 190 sau 191 CP RM, pentru tentativa de sustragere. Însă, nu în orice condiții o astfel de faptă poate reprezenta tentativa de sustragere. Numai atunci când scopul în care s-a aplicat munca umană asupra arborilor sau arbuștilor (a nu se confunda cu scopul infracțiunii) s-a exprimat în includerea componentelor date în circuitul marfar, în procesul de producție cele comise pot fi calificate potrivit art.27 și art.186-188, 190 sau 191 CP RM. Dimpotrivă, dacă scopul aplicării muncii umane asupra arborilor sau arbuștilor a constat în a restabili sau a păstra situația ecologică favorabilă pentru viața și activitatea omului, cele săvârșite formează fapta incriminată la art.231 CP RM.

Subiectul infracțiunii specificate la art.231 CP RM este: 1) persoana fizică responsabilă care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

În afară de aceasta, în ipoteza consemnată la lit.a) art.231 CP RM, subiectul trebuie să aibă calitatea specială de persoană responsabilă de protecția și paza vegetației forestiere.

* Grădinile dendrologice și cele zoologice fac parte din fondul ariilor naturale protejate de stat.

În acest sens, într-o speță, *G.G. a fost condamnat în baza alin.(3) art.42 și lit.a) art.231 CP RM. Lucrând ca pădurar în cantonul nr.10 al Ocolului Silvic „T.” și fiind responsabil de protecția și paza vegetației forestiere, în octombrie 2005 a organizat, prin intermediul lui V.A. și D.V., tăierea ilicită a 20 arbori din speciile de plop, ulm și frasin din parcelele 65-66, trupul de pădure „L.T.”, grupa I, categoria de pădure cu regim special de protecție. Prin această tăiere ilicită a cauzat Întreprinderii Silvice de Stat „T.” un prejudiciu material în mărime de 2120 lei [9].*

Conform art.56 din Codul silvic, autoritatea silvică centrală, alți gestionari de terenuri din fondul forestier și autoritățile administrației publice locale asigură paza fondului silvic (forestier) și a vegetației forestiere din afara fondului silvic (forestier) împotriva tăierilor ilegale, furturilor, distrugerilor, degradărilor, incendiilor, pășunatului neautorizat al vitelor, braconajului și altor acțiuni dăunătoare.

În principal, este vorba despre persoanele care fac parte din Garda forestieră a Serviciului silvic de stat, creată în cadrul Agenției „Moldsilva”. Potrivit Anexei nr.2 la Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la măsurile de asigurare a ocrotirii pădurilor, perdelelor forestiere de protecție și a altor plantații silvice, nr.106 din 27.01.1996 [10], sarcinile principale ale Gărzii forestiere sunt: 1) paza nemijlocită a pădurilor de tăieri frauduloase, distrugeri, vătămări și delapidări, pășunatul ilicit al animalelor și cositul fânului, precum și de alte modalități de folosire nelegitimă a pădurii și terenurilor fondului forestier, de alte încălcări ale legislației silvice și de influență negativă asupra pădurilor; 2) efectuarea pazei fondului forestier de incendii, realizarea măsurilor de profilaxie a incendiilor în păduri și a altor incendii de vegetație, descoperirea și lichidarea lor propice; 3) înfăptuirea măsurilor de reprimare a încălcărilor modului stabilit, normelor și regulilor de exercitare a folosirii pădurilor; 4) paza fondului cinegetic și controlul asupra respectării regulilor și cerințelor stabilite de Regulamentul cu privire la gospodăria cinegetică a Republicii Moldova.

Considerăm că subiect al infracțiunii analizare poate fi și proprietarul arborilor și arbuștilor din fondul silvic. Aceasta o confirmă următoarele prevederi ale Codului silvic: regulamentele, instrucțiunile și indicațiile organelor silvice de stat sunt obligatorii pentru toți deținătorii de terenuri din fondul silvic (forestier) (incluzând proprietarii și gestionarii de terenuri din fondul forestier, beneficiarii silvici) (alin.(4) art.11); terenurile din fondul silvic (forestier) aflate în proprietate privată se administrează de către proprietarii acestora, care sunt obligați să le gospodărească conform regimului silvic și regulilor de protecție a mediului înconjurător (alin.(3) art.13); controlul asupra asigurării și realizării măsurilor de protecție a pădurilor de către proprietarii și gestionarii de terenuri din fondul silvic (forestier) este exercitat de autoritatea silvică centrală, organele de stat pentru protecția mediului înconjurător și de autoritățile administrației publice locale (art.70).

2. Distrugerea sau deteriorarea masivelor forestiere

În art.232 CP RM, sub aceeași denumire marginală de distrugere sau deteriorare a masivelor forestiere se reunesc două variante-tip de infracțiuni.

În acord cu alin.(1) al art.232 CP RM, prima variantă-tip se exprimă în distrugerea sau în deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Potrivit alin.(2) art.232 CP RM, cea de-a doua variantă-tip constă în distrugerea sau în deteriorarea intenționată în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere prin incendiere.

În conformitate cu Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea Strategiei dezvoltării durabile a sectorului forestier din Republica Moldova, nr.350 din 12.07.2001 [11], în perioada anilor 1950-1980 regenerarea pădurilor s-a realizat preponderent pe cale artificială (tăieri rase, pregătirea ulterioară a solului și plantarea culturilor silvice). În același mod au fost create și culturile silvice pe terenurile considerate impracticabile pentru agricultură. În total au fost plantate peste 200 mii ha cu vegetație forestieră, suprafața pădurilor sporind cu 60%. Începând cu anii 90 ai secolului trecut, s-au redus posibilitățile de creare a culturilor silvice pe suprafețe mari, ceea ce a condus la scăderea ritmului de extindere a terenurilor acoperite cu vegetație forestieră. Anumite dereglări ce țin de structura pădurilor existente și influența factorilor climatici nefavorabili din ultimii ani au condiționat apariția și extinderea unor focare complexe de boli și dăunători forestieri, provocând agravarea stării fitosanitare a pădurilor. Între anii 1990-2000, rata anuală a suprafețelor forestiere afectate de dăunători a variat între 15-30%. Anual, 30-40 mii ha, sau 9-13% din păduri necesită aplicarea măsurilor de combatere a dăunătorilor. Pădurile din Republica Moldova, în corespundere cu poziția lor specifică, în care prevalează foioasele (97%), sunt încadrate în categoria pădurilor cu pericol incendiar redus (în medie de 3,6 puncte), principala cauză a incendiilor forestiere fiind, de regulă, comportamentul iresponsabil al populației cu focul.

Luând în considerație această stare a lucrurilor, în scopul prevenirii și combaterii distrugerii sau deteriorării masivelor forestiere, la art.232 CP RM se stabilește răspunderea pentru distrugerea sau deteriorarea în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit, precum și pentru distrugerea sau deteriorarea intenționată în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere prin incendiere.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.232 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea masivelor forestiere, apărute împotriva distrugerii sau deteriorării în proporții mari a masivelor forestiere în urma folosirii imprudente a focului sau a unor surse de pericol sporit.

Obiectul material al infracțiunii în cauză îl reprezintă masivele forestiere. În lipsa unei specificări a legiuitorului, masivele forestiere pot face parte fie din fondul silvic sau din fondul ariilor naturale protejate de stat, fie din: perdelele forestiere de protecție amplasate pe terenurile cu destinație agricolă; perdelele forestiere de protecție și plantațiile de arbori și arbuști situate de-a lungul căilor de comunicație și pe terenurile fondului acvatic; grădinile botanice, dendrologice și zoologice, spațiile verzi ale localităților urbane și rurale etc. De asemenea, nu este neapărat ca masivul forestier să reprezinte o pădure. De aceea, la masivele forestiere se raportează și terenurile acoperite cu vegetație forestieră, având o suprafață de până la 0,25 ha. Cu toate acestea, este obligatoriu ca arborii și arbuștii să formeze anume un masiv forestier, adică o masă unitară și compactă, o grupare de arbori și arbuști. În consecință, mai mulți arbori și arbuști distanțați nu pot să constituie un masiv forestier, deci nu pot să reprezinte obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.232 CP RM.

Latura obiectivă a infracțiunii specificate la alin.(1) art.232 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea sau în inacțiunea de folosire imprudentă a focului sau a unor surse de pericol sporit; 2) urmările prejudiciabile sub formă de distrugere sau deteriorare în proporții mari a masivelor forestiere; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; 4) mijlocul de săvârșire a infracțiunii: focul sau sursa de pericol sporit.

Realizând acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă enunțată, făptuitorul nu respectă obligațiile stabilite în cadrul unor acte normative. De exemplu, în Codul silvic se prevede că gestionarii de terenuri din fondul forestier sunt obligați să asigure regenerarea, paza, protecția, ameliorarea stării sanitare a pădurilor, îngrijirea și sporirea productivității lor, să îndeplinească alte obligațiuni în vederea gospodăririi fondului forestier, să folosească rațional produsele pădurii. Beneficiarii silvici sunt obligați: să folosească rațional parchetele, care le-au fost puse la dispoziție pentru recoltarea masei lemnoase, fânețele, alte terenuri silvice; b) să execute lucrările prin metode care nu afectează starea și regenerarea pădurilor; c) să respecte regulile de apărare împotriva incendiilor, să ia măsuri de apărare împotriva incendiilor în locurile de executare a lucrărilor, iar în cazul apariției incendiilor de pădure – să le stingă în cel mai scurt timp; d) să îndeplinească alte cerințe în conformitate cu regulamentele de folosire a fondului forestier. Alți cetățeni sunt obligați să respecte în păduri regulile de apărare împotriva incendiilor, să nu comită vătămarea arborilor și arbuștilor, să recolteze produsele accesorii ale pădurii în termene și prin metode care nu prejudiciază regenerarea acestora.

Persoanele fizice și juridice, a căror activitate se desfășoară în cadrul fondului silvic (forestier) și pe teritoriile aferente, sunt obligate să respecte regulile de prevenire și stingere a incendiilor de pădure. Regulile de prevenire și stingere a incendiilor de pădure se elaborează de către autoritatea silvică centrală și se aprobă de Guvern. Autoritățile administrației publice locale, subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne, ale Ministerului Apărării, ale Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova și ale Departamentului Trupelor de Grăniceri sunt obligate să sprijine organele silvice de stat în acțiunile de prevenire și stingere a incendiilor din pădurile fondului forestier și din alte zone cu vegetație forestieră. Persoanele fizice, aflate în zonele în care s-au produs incendii de pădure, sunt obligate să ia parte la stingerea lor.

Potrivit Hotărârii Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea Regulamentului privind arenda fondului forestier în scopuri de gospodărire cinegetică și/sau de recreere, nr.187 din 20.02.2008 [12], în procesul folosirii terenurilor fondului forestier în scopuri de recreere, arendașii sunt obligați să respecte următoarele cerințe: a) să nu provoace vătămări ale arborilor și arbuștilor, deteriorări ale culturilor silvice, precum și alte încălcări ale legislației silvice; b) să respecte regulile securității antiincendiară și să îndeplinească, în limitele terenului arendat, măsurile antiincendiară, iar în caz de incendiu – să asigure informarea serviciului silvic și să întreprindă măsurile necesare de lichidare a incendiului.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.232 CP RM poate fi săvârșită nu doar pe calea acțiunii, dar și pe calea inacțiunii. De exemplu, omisiunea de luare a măsurilor de conservare ori de salvare a masivului forestier

constituie o formă pasivă de distrugere sau deteriorare a acestuia, întrucât făptuitorul nu acționează nemijlocit asupra masivului forestier pentru a-l distruge sau deteriora, dar prin fapta sa omite să întreprindă măsurile necesare să apere masivul forestier de pericolul distrugerii sau al deteriorării care îl amenință, deși putea și trebuia să le întreprindă. În context, este cazul de consemnat că, de exemplu, potrivit art.68 din Codul silvic, proprietarii și gestionarii de terenuri din fondul forestier trebuie să realizeze următoarele măsuri de protecție a pădurilor: a) amenajarea sanitară a fondului forestier; b) depistarea sectoarelor de păduri din fondul forestier degradate și vătămate de dăunătorii și bolile vegetației forestiere; c) ținerea evidenței și prognozarea dezvoltării focarelor de dăunători și de boli ale vegetației forestiere; d) efectuarea măsurilor de protecție a pădurilor împotriva dăunătorilor și a bolilor vegetației forestiere. Tocmai omisiunea de a îndeplini aceste măsuri, dar și altele de genul acesteia, constituie inacțiunea prejudiciabilă prevăzută la alin.(1) art.232 CP RM.

Infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.232 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul distrugerii sau deteriorării în proporții mari a masivelor forestiere. Conținutul acestor urmări prejudiciabile se stabilește în conformitate cu Anexele nr.1-4 din Codul silvic.

În cazul în care fapta nu implică producerea distrugerii sau deteriorării în proporții mari a masivelor forestiere, răspunderea poate fi aplicată pentru: vătămarea arborilor și arbuștilor până la gradul de încetare a creșterii lor ori pentru vătămarea arborilor și arbuștilor care nu întrerupe creșterea lor (alin.(1) art.122 din Codul contravențional); vătămarea arborilor și arbuștilor din spațiile verzi, sau a unor părți ale lor, inclusiv în urma incendiilor, pentru defrișarea și/sau strămutarea, fără permisiunea autorității administrației publice locale coordonată cu autoritățile administrației publice pentru mediu, a plantelor din spațiile verzi în alte locuri în timpul efectuării de construcții (alin.(2) art.122 din Codul contravențional); distrugerea și vătămarea culturilor silvice, a arboretului tânăr provenit prin regenerare naturală, a semințișului natural și preexistent (art.123 din Codul contravențional); distrugerea și vătămarea puietilor și butașilor din pepiniere și plantații silvice (art.124 din Codul contravențional); încălcarea regulilor de apărare împotriva incendiilor în păduri, spații verzi, grădini publice, rezervații și ocoale silvice (alin.(1) art.137 din Codul contravențional); distrugerea sau vătămarea pădurii, spațiului verde, rezervației și ocolului silvic ca urmare a atitudinii neglijente față de foc (alin.(2) art.137 din Codul contravențional).

Mijlocul de săvârșire a infracțiunii analizate are un caracter obligatoriu. Acest mijloc este focul sau sursa de pericol sporit. Prin „sursă de pericol sporit” se înțelege: 1) sursa de pericol sporit fizică: a) mecanică (mijlocul de transport, mecanismul cu care se ridică greutatea, utilajul unei întreprinderi industriale etc.); b) electrică (de exemplu, dispozitivul sau sistemul tehnic de înaltă tensiune); c) termică (de exemplu, utilajul cazangeriilor sau al turnătoriilor); 2) sursa de pericol sporit fizico-chimică (de exemplu, obiectele periclitate sub aspectul influențării radioactive); 3) sursa de pericol sporit chimică (substanțele toxice, inflamabile, explozive, comburante, alte substanțe chimice periculoase); 4) sursa de pericol sporit biologică (animalele scoase la pășunat, vătămătorii plantelor etc.); 5) sursa de pericol sporit chimico-biologică (de exemplu, pesticidele) etc.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.232 CP RM se caracterizează prin imprudență atât față de fapta prejudiciabilă, cât și față de urmările prejudiciabile.

Subiectul infracțiunii în cauză este: 1) persoana fizică responsabilă care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.232 CP RM poate fi și proprietarul masivelor forestiere. Aceasta o confirmă prevederile de la alin.(4) art.11, alin.(3) art.13 și art.70 din Codul silvic.

În alt context, vom supune analizei infracțiunea specificată la alin.(2) art.232 CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.232 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la integritatea masivelor forestiere, apărute împotriva distrugerii sau deteriorării intenționate în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere prin incendiere.

Obiectul material al infracțiunii examinate îl reprezintă masivele forestiere. Noțiunea „masiv forestier” a fost examinată cu prilejul analizei infracțiunii specificate la alin.(1) art.232 CP RM.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.232 CP RM include următoarele semne: 1) fapta prejudiciabilă care constă în acțiunea de cauzare a distrugerii sau a deteriorării; 2) urmările prejudiciabile sub formă de distrugere sau deteriorare în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere; 3) legătura de cauzalitate dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile; 4) metoda de săvârșire a infracțiunii: incendiere.

Realizând acțiunea prejudiciabilă, făptuitorul nu respectă aceleași obligații care sunt încălcate în cazul infracțiunii specificate la alin.(1) art.232 CP RM, obligații pe care le-am exemplificat mai sus.

Ceea ce particularizează infracțiunea analizată în raport cu infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.232 CP RM este forma în care evoluează fapta prejudiciabilă. În acest plan, infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.232 CP RM poate fi săvârșită numai pe calea acțiunii. Aceasta este condiționat de caracteristicile metodei de incendiere, care imprimă un caracter exclusiv activ faptei incriminate la alin.(2) art.232 CP RM.

Prin „incendiere” se înțelege declanșarea unui fenomen fizico-chimic prin care se produce arderea uneia sau mai multor substanțe combustibile în prezența oxigenului din aer.

Aplicarea răspunderii în baza alin.(2) art.232 CP RM exclude calificarea suplimentară conform lit.a) alin.(2) art.197 CP RM sau art.104 din Codul contravențional.

Infracțiunea prevăzută la alin.(2) art.232 CP RM este o infracțiune materială. Ea se consideră consumată din momentul distrugerii sau deteriorării în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere. Conținutul acestor urmări prejudiciabile se stabilește în corespundere cu Anexele nr.1-4 din Codul silvic.

Dacă distrugerea sau deteriorarea intenționată a masivelor forestiere ia amploarea distrugerii intenționate în masă a florei sau a faunei – acțiune ce poate provoca sau a provocat o catastrofă ecologică – se va aplica răspunderea pentru ecocid, în conformitate cu art.136 CP RM.

În cazul în care fapta nu implică producerea distrugerii sau deteriorării în proporții ce depășesc 500 de unități convenționale a masivelor forestiere, calificarea poate fi făcută conform alin.(1), (2) art.122, art.123, 124, 126, alin.(2) art.137 din Codului contravențional.

Latura subiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.232 CP RM se caracterizează prin intenție directă sau indirectă. Motivele infracțiunii pot fi următoarele: răzbunare; invidie; ură; năzuința de a acapara terenul în vederea amplasării unor edificii, construirii drumurilor, efectuării săpăturilor; interesul material presupunând obținerea unei remunerații materiale pentru executarea comenzii etc.

Subiectul infracțiunii în cauză este: 1) persoana fizică responsabilă care, în momentul săvârșirii infracțiunii, a împlinit vârsta de 16 ani; 2) persoana juridică (cu excepția autorității publice).

Subiect al infracțiunii specificate la alin.(2) art.232 CP RM poate fi și proprietarul masivelor forestiere. Aceasta o confirmă prevederile alin.(4) art.11, alin.(3) art.13 și art.70 din Codul silvic.

Referințe:

1. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr.7.
2. Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.10.
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.40-41.
4. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.4-5.
5. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.19-21.
6. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.66-68.
7. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.4-5.
8. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.133-134.
9. Hotărârea Plenumului Curții Supreme de Justiție din 13.04.2009. Dosarul nr.4-1-re-37/09. www.csj.md
10. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.32.
11. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.133.
12. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.42-44.

Prezentat la 14.02.2011